

živjeti s prirodom ...prirodni plin...

- ekološki prihvatljiv
- visoki stupanj korisnosti
- široki spektar upotrebe
- lako i jednostavno dovođenje do potrošača
- plaćanje prema potrošnji
- instalacije zauzimaju malo prostora
- nepotrebna je nabava goriva unaprijed
- nema izdataka za spremnik goriva
- optimalno reguliranje temperature
- niska emisija štetnih tvari

PLINARA ISTOČNE SLAVONIJE

Ohridska 17, 32100-Vinkovci / Hrvatska / tel.: (032) 304-335
e-mail: pis@pis.com.hr / www.pis.com.hr

Plin u Vinkovcima 1907.-1914.

Prateći pisanje Vinkovačkog lista "Svijetlost" u vlasništvu Antuna Rota a koji je izlazio dva puta mjesečno u vremenu od 1906., sve do prve godine u Prvom Svjetskom ratu (1914.) moguće je na osnovu objavljenih članaka pratiti čitavu aktivnost oko uvodenja plina u gradu. U vremenu od 1907., godine kada je izašao i prvi članak posvećen uvođenju plina u gradu sve do pred kraj 1914., godine izišlo je ukupno 16-17 članaka (možda koji i nije pronađen od strane autora) koji su obrađivali tu temu. Kroz članke se može pratiti kompletan razvoj toga povijesnog posla od samih početaka tj. dogovaranja istoga pa sve preko iznošenja određenih sumnjičavosti i rasprava o sklopljenom poslu, zatim radovima koji su 1909., godine intenzivno izvođeni do konačnog završetka obimnog zahvata sa svim pratećim događajima kao što je iskapanje ostataka rimskih Cibala.

1907.

Prvi od članaka pojavio se 20. listopada 1907. u kojemu stoji da je dva dana ranije tj. 18.listopada na izvanrednoj sjednici gradskog zastupstva zaključeno jednoglasno "da se u uvede u obćini Vinkovci središnja rasvjeta ugljenim plinom". Zastupstvo je također razmatralo pristigle ponude za taj posao oko uvođenja plina te je isto zaključilo da je najpovoljnija ponuda Franje Manošek iz Beča, koja je odmah i razmotrena. Prije tog vremena od godine 1905. kada je počeo izlaziti list Cibalis (preteča Svjetlosti, koja izlazi od 1906.) pa sve do spomenutoga prvoga teksta o plinskoj rasveti s kraja listopada 1907. godine u obadva lista izišlo je oko 6-7 raznih priloga (manjih ili većih) uglavnom o uvođenju "Električne rasvjete" zatim i "Acetilenskog svjetla", što je zasigurno zbog ne realizacije spomenutih projekata potaknulo gradske oce (zastupnike) na čelu s gradonačelnikom Albrechtom da se opredijele za plin i to na izvanrednoj sjednici, što znači da je odluka donesena po ubrzanom postupku. Iz spomenutoga članka se također saznaće da su zastupnici raspravljali na inicijativi Nikole Janković da se odmah odredi koliko će biti svjetiljki i gdje postavljeno po ulicama, "da se time može ustanoviti prije i trošak rasvjete", zatim je tjesnom većinom od 7 naprama 6 glasova protiv izglasano da se bečki poduzetnik oslobođi "od plaćanja općinskog nameta".¹

1908.

Slijedeći nevelik prilog posvećen plinskoj rasveti pojavio se skoro godinu dana kasnije i to 30. kolovoza 1908., godine (Svjetlost broj 35.) s naslovom članka "Gradnja plinare". Iz članka se razaznaje da je "oðbor općinskog vijeća za plinsku rasvetu" poslao predstavku na ravnatelja Zagrebačke gradske plinare koji je nakon toga zajedno s pristiglim "nad indžinirom" Jordanom iz Beča otiašao zajednički pogledati izvedbu plinare u Brodu (Slavonskom), tako da na osnovu prikupljenih podataka i saznanja "mogu onda aplicirati sa pruženim materialom na vinkovačke prilike". Na kraju članka stoji i rečenica o tome da će uskoro uslijediti i potvrda "zemaljske vlade" za gradnju plinare, gdje bi se po dobivenoj odmah pristupilo izgradnji.²

¹ / Svjetlost, broj 42., Vinkovci, 20.listopada 1907.,

² / Isto, br.35., Vink.,30. kolovoza 1908.

Mjesec dana kasnije u listu od 20. rujna izlazi članak u kojemu se pisac istoga (vjerovatno vlasnik i urednik Rott) pita i propituje nadležne a i samim građanima postavlja pitanje "Što je s našom rasvjetom?". Isti daje do znanja da je već davno općinsko poglavarstvo sklopilo ugovor s dioničkim društvom Franje Manoušeka u Beču, ali da od rasvjete nema još ništa. Autor članka pruža informaciju i o tom kako niti "kr. zem. vlada" nije zaključke općinskog vijeća potvrdila, te da mnogi građani s nestrpljenjem očekuju plin tj. rasvetu, već dvije godine od kojih nemali broj "čekaju na rasvjetu za to, da imadu silu za tjeranje svog obrta". Pisac članka zaključuje da će o tom problemu morati se raspitati na nadležnom mjestu.³

Sljedeći kratki ali veoma bitan člančić, izašao je u broju 44. i to 1. studenog, u kojemu se izvještava pučanstvo grada, da je ugovor općinskog zastupstva s tvrtkom Manoušek za gradnju plinare u Vinkovcima potvrđen od strane kraljevske zemaljske vlade, dok će daljnje informacije o svemu biti proslijeđene u nekom od idućih brojeva.⁴

Nedugo nakon najave opširnijeg izvješća o stanju s plinskom rasvetom i gradnjom plinare zaista se samo dva broja kasnije (u broju 46., od 15. studenog) pojavljuje članak od čak ukupno uvezši jednog novinskog stupca naslovom "Nešto o plinskoj rasveti" i podnaslovom "Od jednog građanina"). Tako izvjesni građanin u opširnom i bogato iskićenom prvom dijelu teksta daje niz informacija budućim potrošačima o samome plinu i mogućnostima koje ovaj pruža, te tako navodi i pozitivne primjere iz Beča. Zatim isti daje i predlaže kako doći do jeftinog plina i izgradnje plinovoda s prijedlogom da svaka od 1200 onodobnih kuća u Vinkovcima uplati po 200 kruna. Te daje na znanje da se to razloži tako da svaka i najsiromašnija kuća može dobiti plin ako se uvedu udjeli na četvrtine, što bi značilo da bi najsiromašniji imali udio od 50 kruna a oni imući i do 3000 kruna. Tako bi se dobio jeftin plina a i drva koja su skupa navodi isti pisac, pojeftinila bi, te kuće dobile na cijeni. Kada piše o plinari isti građanin (najvjerojatnije vlasnik lista Rott) navodi da gradnja plinare po toj osnovi s kapitalom od 240 000 kruna, nebi bila skupa i isplatila bi se gradu.⁵

³ / Isto, br.38., Vink., 20. rujna 1908.

⁴ / Isto, br. 44., Vink., 1. studenog 1908.

⁵ / Isto, br.46., Vink., 15. studenog 1908.

Pri samom kraju godine 1908. u broju 52., od 22. prosinca u Svetlosti izlazi najveći tekst do tada objavljen a pisan po autoru s inicijalima K. S. koji se osvrće na pisanje također Vinkovačkog onodobnog lista „Umgebung“ (Vinkovci i okolica) te istome osporava njegovo pisanje i razmišljanje o plinu i budućoj plinskoj rasvjeti u gradu. Iz te novinarske prepiske saznajemo da se općina (grad) obavezala dati gradilište besplatno, zatim da će tako isto biti plaćeno i uvođenje instalacija koje će platiti i svaki građanin koji se bude priključivao na mrežu, zatim se da razaznati iz daljnog teksta da će većinu radova izvoditi Vinkovački poduzetnici te na kraju da će uplatiti ići nedjeljno po 1-2 krunе kako za one koji će uplatiti 50 kruna tako i za ostale.

U takovim polemičnim tonovima završili su poslovi oko uvođenja plina i plinske rasvjete u Vinkovcima 1908. godine.⁶

1909.

Iduće 1909. godine u broju 15. od 11. travnja izlazi omanji tekst pod naslovom „Plinska rasvjeta u Vinkovcima“ u kojem autor istoga piše da je visoka kraljevska zemaljska vlada (u Zagrebu) tražila da se neke točke iz sklopljenog ugovora između obiju strana promjene. Zato je načelnik Albrecht sazvao sjednicu općinskog zastupstva dana 4. travnja 1909. koje je primilo ispravke ugovora na znanje i potvrdilo, te je ujedno donijelo odluku da se uputi „dobro obrazložena molba“ na visoku vladu radi požurivanja i odobrenja ugovora, radi što bržeg početka radova.⁷

Niti mjesec dana kasnije u listu od 11. travnja izlazi kratki članak u rubrici „Vijesti“ da je zemaljska vlada potvrdila konačno potvrdila ugovor između općine Vinkovci i poduzetnika

⁶/ Isto, br. 52., Vink., 22. prosinca 1908.

⁷/ Isto, br. 15., Vink., 11. travnja 1909.

Manoušeka iz Beča, s kojom potvrdom uskoro počinju i predradnje za postavljanje plina, dok će početi i gradnja plinare.⁸

Veoma zanimljiv tekst objavljen je u broju 32. od 8. kolovoza, u kojem pisac(novinar) izvještava o nalazu mnogih starina iz doba Rimskih Cibala, na pojedinim mjestima kopanja za plinske vodove. U tekstu stoji da su radnici prilikom kopanja „graba“ za plinske vodove u ulicama Njemačkoj, Kolodvorskoj i Vinkovačkoj nalazili „mnoge stvari, kao zlatno prstenje, srebrne narukvice igle tzv. fibule, novce rimske i druge stvar...“ te je žalosno da su iste odmah prodavali. Pisac teksta apelira da bi trebao doći dr. Josip Brunšmit sam ili nekoga poslati iz Arheološkog muzeja u Zagrebu i takove nalaze odnijeti tamo na pohranu. Isti pisac članka opisujući pronađene starine i ljudske kosture izražava sumnju da to što je nađeno ne pripada rimskom periodu već da bi prije bilo iz turskog vremena.⁹

Idući tekst pod naslovom „Naša plinara“ objavljen je odmah u sljedećem broju lista 15. kolovoza i to opet kao polemika s listom „Umatum“ iz koje možemo saznati da se glavni vodovi postavljaju te će ubrzo biti i postavljeni. Zatim se pisac članka osvrće na rasvjetu koja će ovisiti o gustoći lampi, tlaku plina i dali će se na plinske lampe postaviti „Auerove mrežice“. Pisac članka govori i o tome kako i druge firme imaju pravo uvoditi plin u privatne stanove sve dok rasvjeta ne bude gotova kada će se morati poštovati ugovor sklopljen s izvođačkom firmom, zatim o zamjeni acetilen-ske rasvjete koju poneki imaju s plinskom, i raznim vidovima doplate oko pojedinih solucija uvođenja rasvjete. Sve to iznoseći u

⁸/ Isto, br. 18., Vink., 2. svibnja 1909.

⁹/ Isto, br.32., Vink., 8. kolovoza 1909.

polemici sa suparničkim gradskim listom, koji je tijekom toga posla stalno podupirao stranu firmu tj. Bečkog izvođača, dok je "Svjetlost" čitajući njene tekstove propagirala i zagovarala domaće ljude i davala prednost vinkovačkim firmama. Listovi su bili politički obojeni i imali su suprotne političke poglede.¹⁰

Samo mali naslov i isto takav kratki tekst popratio je "sutrašnji" završetak radova na plinskoj rasvjeti i to u broju 47. od 21. studenog 1909. U tekstu naslovom "Plinska rasvjeta u Vinkovcima" stoji "sutra će zasjati naši Vinkovci", zatim da je posao oko izgradnje plinare i plinskih vodova gotov, potom stoji dalje u tekstu "Lampe su posve moderne, uređene tako da neće trebati posebnih užigača nego će se taj posao obavljati iz plinare"¹¹

Sljedeći 48. broj lista od **28. Studenog 1909.** donosi čak dva teksta posvećena plinskoj rasvjeti u Vinkovcima. Prvi od tekstova nosi naslov "**svečano otvorenje plinske rasvjete u Vinkovcima**" i posvećen je samo tom događanju. Autor nešto većeg članka piše da je otvorenje zakazano u 7 sati, ali je odgođeno za pola sata zbog dolaska velikog župana i ostalih vlakom iz Vukovara "te su točno u to vrijeme naši Vinkovci zasjali". Poslije tog svečanog čina "se obdržavao komers u svratištu Lehrner". U svratištu je načelnik Albrecht pozdravio i održao zdravici gostima iz Vukovara na čelu s velikim županom i dožupanom, zatim gostima iz Rume, Mitrovice i Županje te građanstvu Vinkovaca "koje je bilo u lijepom broju zastupljeno". U dalnjem protokolu načelniku na njegovom pozdravu i zdravici te i čestitke građanima uputio je veliki župan a potom i dožupan, koji je apelirao na građanstvo da opet pokloni povjerenje načelniku, te ne prihvati njegovu ostavku (koju je ovaj izgleda kanio podnijeti) kada tako dobro radi i ostvaruje zavidne uspjehe. Potom su u ime građana nazdravili svima a posebno se obratili na načelnika s zamolbom da ostane na tom mjestu, dr. Jančiković i gosp. Čuljat, a sve za boljšak mjeseta i građana. Potom je ponovno uzeo riječ načelnik i zahvalio dioničarskom društvu Manošek, u prvom redu inžinjerima i činovnicima na čelu s poslovodom Jordanom i nad inžinjerom Hilscherom i inžinjerom Horakom te gasmajstorom Mrazekom i svim ostalima iz firme. "Uime seljaka pravoužitnika nazdravlja Božić zahvaljujući se načelniku na njegovom trudu oko unapređenja našeg mjesto", gdje su potom i predstavnici opozicije uzeli riječ kao gosp. Išvanović koji je priznao načelniku dobro i uspješno vođenje posla kao što to nije napravio niti jedan načelnik do tada. Građanstvo, goste, izvođače projekta i gradsku vlast na čelu s načelnikom pozdravili su i katarski predstojnik sokolić iz Županje i Beck, dajući sve pohvale za učinjen posao. Jedan od zadnjih koji je uzeo riječ bio je profesor Mencik, koji je rekao da se mora priznati načelniku u ovom poslu jedna rijetka krije post, a to je daje isti znao "sa svima dobro na kraj izači :i sa Hrvatima i sa Frankovcima i sa Srbima i sa Nijemcima i sa Židovima.

Komers je potrajavao skoro do zore uz svirku Šandorovih gusala". Idući tekst samo na drugoj stranici donosi nekoliko tehničkih podataka koji se odnose na rasvjetu. Tako stoji da se ras-

¹⁰/ Isto, br. 33., Vink., 15. kolovoza 1909.

¹¹/ Isto, br. 47., Vink., 21. studenog 1909.

vjeta sastoji od 304 svjetiljke, od kojih je do sada u uporabi samo 82, dok će cijelj noć gorjeti uskoro 102 svjetiljke a ostale samo do 10 sati u noći. Rasvjeta će koštati kako stoji u tekstu općinu svake godine 13. 000 kruna, dok su neke pretpostavke i oko 15. 000 kruna. Dalje autor članka piše "...s time je dao našem mjestu lice grada, lice koje ga razlikuje kud i kamo od kakoga sela il varošice". Kaki i svaki veliki posao danas a tako i u ona vremena nije mogao proći bez kritika i sumnji u valjanost istoga autor teksta daje sebi i ostalima (oko njega) "pravo kritike koja dobro misli i smjera na procvat našeg mjesto".¹²

Krajem same godine ili točnije u broju 52. od 25. prosinca tj. u Božićnom broju, izlazi članak naslovom "Naša plinska rasvjeta", gdje se iz istoga vidi da je po pisanju autora, rasvjeta u katastrofalmom stanju tj. da se građani tuže na rasvjetu u kućama a poglavito na ulicama daje ista slaba gotovo "...kao i one stare petrolejske rasvjete", te da gradska plinara koja je za to kriva "podržaje uvijek onaku rasvjetu, kakva je bila u početku, prvi dana."¹³

1910

Sam naslov članka "Ama išta je to s našom rasvetom" objavljen 17. travnja u listu broj 16., puno nam kazuje i naslanja se istom tematikom na prijašnji tekst s kraja 1909., te se vidi da se isti problemi s rasvetom nastavljaju i 1910. godine. Tako niti sam autor članka ne vjeruje i pita se dali je istina da će se rasvjeta paliti u osam sati uvečer dok je mrak već u sedam sati, a sam posjeduje neka saznanja o tome da će rasvjeta za jedno vrijeme sjati od devet sati uvečer i to samo kada ne bude mjesečine. Stoga isti misli da će možda ovakvo propitivanje za uzroke tom ponašanju urodit plodom još posebno ako bi se nekoga imenovalo.¹⁴

1914.

Tekst od 11. siječnja 1914. godine objavljen u Svjetlosti broj 2. ustvari je više pozivnica za građanstvo Vinkovaca koje je kako se moglo vidjeti i iz prethodnih brojeva bilo često ovim putem pozivano i upozoravano na neka događanja. Jedno od takovih događanja bila je i pozivnica za "Javna pučka predavanja u Obrtničko-građanskoj čitaonici", gdje je u dalnjem tekstu stajalo da se građani i građanke pozivaju "U nedjelju dne. 11. ovog mj. U 4 sata poslije podne" na predstavljanje s temom "O rasveti i rasvetnom plinu" koje će održati "prof. g. D. Jakšić u zajednici s g. prof. D. Poljuganom".¹⁵

Iz svega navedenoga da se zaključiti da zanimanje vinkovačkog građanstva za plin i plinsku rasvjetu tijekom čitavih sedam godina(1907.-1914.) nije jenjavalo i bilo je od velike važnosti za iste

Ivan Ćosić-Bukvin

¹²/ Isto, br. 48., Vink., 28. studenog 1909.

¹³/ Isto, br. 52., Vink., 25. prosinca 1909.

¹⁴/ Isto, br. 16., Vink. 17. travnja 1909.

¹⁵/ Isto, br. 2. Vink. 11. siječnja 1914.

PLINOPSKRBA VINKOVCI - *Povijesne crtice*

Da su na području grada Vinkovaca i ne tako davno aktualni trendovi u suvremenom rješavanju dijela komunalnih potreba, svjedoče ostaci lokalnog plinoopskrbnog sustava, koji je izgrađen početkom dvadesetog stoljeća, korišten do drugog svjetskog rata, a zatim je napušten i devastiran.

Moguće je i poznata "Lampa nasrid Vinkovaca" najprije bila plinska, budući se tada plin namjenski koristio samo za javnu rasvjetu središnjeg gradskog područja kao i rasvjetu trgovacko-obrtničkog poslovnog prostora, koji je na tom dijelu bio brojan.

Tehnički plin koji se proizvodio u gradskoj plinari na kasnijoj lokaciji "Munjare" i "Elektre" Vinkovci distribuiran je preko odgovarajuće plinske mreže do korisnika u glavnim gradskim ulicama u smjeru sjever-jug i istok-zapad. Dosad otkriveni dijelovi stare plinske mreže, tijekom suvremene izgradnje drugih podzemnih instalacija na užem gradskom području, ukazuju, na primjenu kvalitetnih materijala, čelične cijevi do presjeka DN 50 mm i lijevano željezne cijevi do presjeka DN 100 mm na visoke zahtjeve glede izvedbe ovih tlačnih cjevovoda, posebice većih presjeka. Nedavno obnovljena, tipska plinska svjetiljka ispred zgrade gimnazije u sklopu izgradnje novog plinskog sustava grada Vinkovaca, simboličan je znak i vrijedan spomen na prošle pokušaje i rješenja.

Počeci suvremene plinoopskrbe grada Vinkovaca poklapaju se s početkom istraživanja nafte na području istočne Slavonije, tijekom osamdesetih godina. Tada su utvrđene ograničene mogućnosti korištenja kaptažnog plina na eksploatacijskom polju "Đeletovci" i "Privlaka", prvenstveno za potrebe gospodarstva Vinkovaca. Tako su uz izgradnju kapaciteta za eksploataciju nafte izgrađeni početni kapaciteti za dobavu i korištenje kaptažnog plina do lokacije I.G.M. "Dilj" Vinkovci u Ciglarskoj ulici a zatim i lokacije I.G.M. "Dilj" u ulici Kralja Zvonimira, kao visokotlačni plinovod "Đeletovci – Vrapčana – Sopot" i "Dilj – Dilj" presjeka DN 200 mm.

Do početka devedesetih godina osim za tehnološke potrebe I.G.M. "Dilj" Vinkovci, kaptažni plin koristi se već i za brojne sudionike u gospodarstvu, početno uz trasu visokotlačnog plinovoda "Dilj – Dilj" a kasnije i u proširenju postojeće plinske mreže, posebice nakon prenamjene produktovoda "Vrapčana – INA TRGOVINA" presjeka DN 150 mm u plinovod, koji je lociran istočnim rubom gradskog područja. Tijekom domovinskog rata naftno polje "Đeletovci" privremeno je okupirano a mjerno – reducijska postaja "Vrapčana" teško je oštećena, tako da je plinoopskrba Vinkovaca na dulje vrijeme prekinuta.

U poratnom razdoblju od 1993. godine bilježe se intenzivne aktivnosti za obnovu plinoopskrbe grada Vinkovaca u sklopu projekta plinoopskrbe Županije Vukovarsko – Srijemske, koji je ocijenjen kao preduvjet za cjelovitu društveno - gospodarsku obnovu ovog ratom ugroženog područja Republike Hrvatske.

Literatura: Izvadak iz članka objavljenog u "Vinkovačkom listu" za rubriku "EDUCA" 7/6-98 od 27.listopada 1998.godine, autora Milorada Radojevića, dipl.ing., rukovoditelja odjela tehničke pripreme i nadzora u "VVK" d.o.o. Vinkovci.

POČETAK MODERNE PLINOOPSKRBE

Distribucija prirodnog plina za široku potrošnju na području Županije Vukovarsko-srijemske počela je 1993. godine plinificiranjem prognaničkog naselja "Blace" čime su se stekli uvjeti za plinifikaciju općine Andrijaševci te grada Vinkovaca. Tada je sam županijski ured definirao Vinkovački vodovod i kanalizaciju d.o.o. kao jedinog distributera plina na području Vukovarsko-srijemske županije.

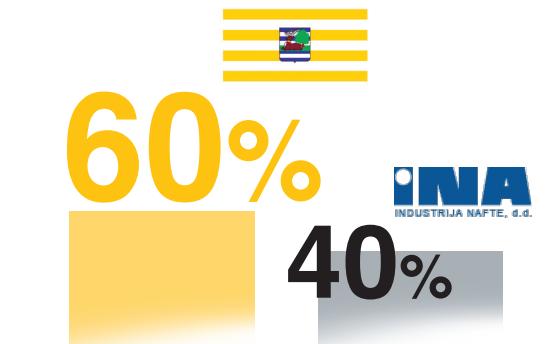
Plinara istočne Slavonije d.o.o. Vinkovci osnovana je 30. studenog 1999. godine izdvajanjem djelatnosti distribucije prirodnog plina iz poduzeća Vinkovački vodovod i kanalizacija d.o.o., a temeljem prethodne analize Energetskog instituta "Hrvoje Požar", kojom je utvrđen potencijal potrošnje prirodnog plina u sektoru kućanstava i poduzetništva, na onom dijelu Vukovarsko-srijemske županije koji bi se trebalo naći u obuhvatu razvoja buduće plinske mreže kao i na područjima gdje je plinska mreža već izgrađena.

Izgradnja i zavarivanje polietilenskih plinovoda

U trenutku osnivanja vlasnička struktura Plinare istočne Slavonije d.o.o. sastojala se od 60 % Županije Vukovarsko-srijemske (koja zastupa sve jedinice lokalne uprave i samouprave) i 40% INA industrija nafte Zagreb, a revizorska kuća FAIR AUDIT d.o.o. Bjelovar procijenila vrijednost kompletne plinooprskrbne mreže i pripadajućih objekata sa stanjem 31.12.2000. godine.

Kroz godine se vlasnička struktura mijenjala, a umjesto INA d.d. Zagreb ušla je tvrtka Croplin d.o.o. Zagreb - nekad Inino poduzeće za distribuciju plina koje je od Vinkovačkog vodovoda i kanalizacije d.o.o. kupilo približno 375 km distributivnih plinovoda. Croplin d.o.o. se trenutno sastoji od tvrtki INA d.d. Zagreb i EON Hungary u jednakim udjelima.

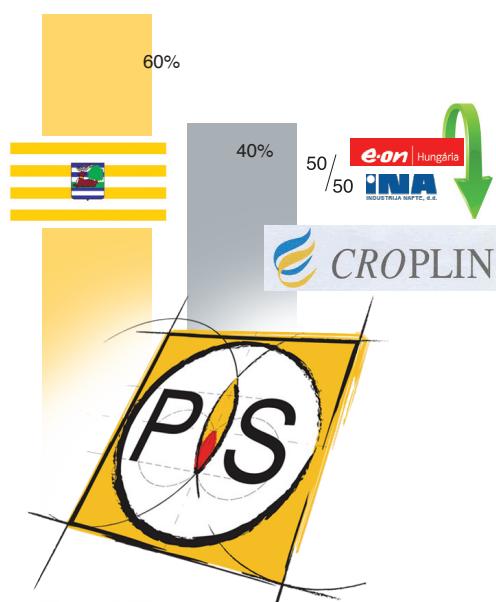
PLINARA ISTOČNE SLAVONIJE d.o.o. Vinkovci

Osnivanje društva 1. 12. 1999. godine

Usrpuju 2002. godine INA d.d. zajedno sa Thuga AG Munchen i MVV Energie AG Meinheim osniva poduzeće Croplin d.o. Zagreb kojoj prepušta svoj udio u PIS d.o.o.

Krajem 2005. godine Thuga AG Munchen i MVV Energie AG Meinheim ustupaju vlasništvo poduzeću Croplin d.o. Zagreb u istim udjelima poduzećima INA d.d. Zagreb i EON Hungary

PLINARA ISTOČNE SLAVONIJE d.o.o. - vlasnička struktura danas